

Foto: Shutterstock

/ Digitale geletterdheid in het curriculum

Tekst: René Leverink

Leerlingen besteden heel wat uren per dag aan digitale media en technologie. Daarbij zijn ze zich vaak niet bewust van de mogelijkheden, beperkingen en risico's. Het is daarom goed dat ze digitaal geletterd worden. Zodat ze de nodige kennis en vaardigheden opdoen en leren om op een veilige en zinvolle manier om te gaan met digitale media en technologie.

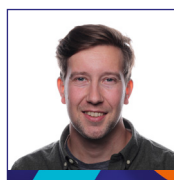
Digitale geletterdheid is volop in ontwikkeling. Waar gaat het leergebied in de kern over en welke plek moet het krijgen in het Nederlands onderwijs? Drie experts geven aan de hand van drie stellingen hun visie op het vakgebied:

- *Remco Pijpers*, strategisch adviseur digitale geletterdheid en werkzaam bij Kennisnet, lid van de advieskring actualisatie kerndoelen digitale geletterdheid.

- *Anika Embrechts*, curriculumontwikkelaar Technologie, digitale geletterdheid en leerstrategieën ROC van Twente, vakexpert kerndoelenteam digitale geletterdheid.

- *Jos Spronk*, curriculumontwikkelaar digitale geletterdheid SLO, lid kerndoelenteam digitale geletterdheid.

Kinderen die veel gebruikmaken van digitale technologie worden vanzelf digitaal geletterd

Remco: “Ja, maar vooral nee. Hoe meer je online doet, hoe meer ervaring je opdoet. Maar digitaal geletterd zijn betekent ook dat je verantwoordelijk met digitale technologie omgaat. Technologie heeft impact, jouw digitale acties hebben impact, op jezelf, op anderen, op de planeet. Om je daar bewust van te worden, heb je begeleiding nodig, van ouders en school.”

Jos: “Kinderen komen al op jonge leeftijd in aanraking met digitale apparaten en maken er veelvuldig gebruik van. Dit betekent niet automatisch dat ze digitaal geletterd zijn of worden. Digitaal geletterd zijn houdt ook in dat je begrijpt hoe digitale technologie werkt, en hoe je deze op een verantwoorde manier kunt gebruiken. Met andere woorden: digitale geletterdheid gaat over het kennen, begrijpen en verantwoord gebruiken van digitale technologie. Een leerling weet al snel hoe hij kan zoeken met behulp van een zoekmachine. Digitaal geletterd zijn betekent echter ook: begrijpen hoe deze zoekresultaten worden gerangschikt en hoe je er betrouwbare informatie uit kan selecteren. Een online account is zo gemaakt, maar begrijpen leerlingen ook de privacy-instellingen van deze platforms en de risico's van het delen van persoonlijke informatie online?”

Anika: “Dit is een van de grootste misvattingen op het gebied van digitale geletterdheid. Dat leerlingen veel tijd doorbrengen in de digitale wereld maakt hen nog lang niet digitaal geletterd. Zo laat onderzoek van de Koninklijke Bibliotheek zien dat meer dan de helft van de leerlingen hun digitale vaardigheden overschat, juist omdat ze zoveel tijd online doorbrengen. Natuurlijk doen ze daarbij verschillende vaardigheden op, maar dit gebeurt vaak hapsnap en via trial and error. Ze leren hierbij meestal niet doelgericht en effectief te werken met software en hardware. Ook ontbreekt bij leerlingen vaak kennis over de werking van het internet, algoritmes en netwerken, waardoor het lastig wordt goede keuzes te maken over wat je online wel en niet zou willen of moeten doen.”

Digitale geletterdheid ondersteunt het leren van leerlingen in het algemeen

Remco: “Digitale geletterdheid houdt onder meer in dat je over praktische digitale vaardigheden beschikt. Die ondersteunen je bij het leren, bijvoorbeeld bij het opzoeken van informatie, het doorzoeken van online archieven, enzovoorts. Digitale geletterdheid opent allerlei deuren, juist ook tot leren.”

Jos: “Digitale geletterdheid kan op verschillende manieren bijdragen aan het leren in het algemeen. Bijvoorbeeld door het vergemakkelijken van toegang tot betrouwbare informatie en het effectief inzetten ervan of door de inzet van computerprogramma's bij het oplossen van complexe problemen. De juiste digitale kennis en vaardigheden stellen leerlingen ook in staat digitale hulpmiddelen te gebruiken om samen te werken met klasgenoten of zichzelf creatief te uiten.” »

Nu al aan de slag met digitale geletterdheid? SLO helpt!

Digitale geletterdheid is een relatief nieuw leergebied. Terwijl er kerndoelen voor worden ontwikkeld, beseffen scholen dat zij hun leerlingen nu al een basis moeten bieden in digitale geletterdheid. Op slo.nl/basisvaardigheden vind je praktische handreikingen voor het implementeren van digitale geletterdheid in het curriculum. Daarbij is een doordachte schoolvisie op onderwijs in digitale geletterdheid onmisbaar.

Visiespel

SLO heeft een spel ontwikkeld waarmee schoolteams onder begeleiding een visie kunnen ontwikkelen op digitale geletterdheid. Met deze visie kunnen scholen beredeneerde vervolgstappen zetten. Het spel is gebaseerd op een aantal vragen, die altijd ten grondslag liggen aan curriculumontwikkeling. Bijvoorbeeld: waarover gaat het leren van leerlingen, hoe begeleid je dat als leraar en hoe volg je de ontwikkeling van leerlingen? Het visiespel bestaat uit een speelbord met titelkaarten, vraagkaarten, kaartjes met stellingen en associatiekaarten. Stuur voor meer informatie een e-mail naar digitalegeletterdheid@slo.nl.

> Lees ook het artikel over het visiespel digitale geletterdheid op pagina 20 en 21.

Inhoudslijnen digitale geletterdheid

Voor ieder leergebied van het primair onderwijs is de inhoud, voor zowel kennis, vaardigheden als houding, geformuleerd in de vorm van aanbodsdoelen. Inhoudslijnen met aanbodsdoelen maken inzichtelijk waar de leraar met de leerlingen aan werkt. Schoolteams (en andere partijen) kunnen ze gebruiken bij de ontwikkeling van schooleigen onderwijsleerlijnen.

In de inhoudslijnen met aanbodsdoelen voor digitale geletterdheid staan per domein aan welke onderwerpen scholen met leerlingen kunnen werken in het primair onderwijs en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

> De inhoudslijnen zijn te vinden op www.slo.nl/dg-po.

Anika: “Digitaal geletterd worden zorgt ervoor dat leerlingen extra gereedschappen in handen krijgen om hun eigen leren te sturen en te functioneren in de maatschappij van nu en morgen. Digitale geletterdheid ondersteunt daarbij het leren in het algemeen, doordat veel van deze kennis en vaardigheden ook van groot belang zijn in verschillende contexten: in de schoolse situatie bij verschillende vakken, in de maatschappij en in toekomstige beroepen.”

Onderwijs in digitale geletterdheid in het buitenland is een voorbeeld voor Nederland

Remco: “Onderwijssystemen in anderen landen verschillen van het onze. De sociaal-culturele en politieke context is heel bepalend voor hoe digitale geletterdheid wordt ingebed. Dat is niet een op een over te hevelen. Kijk maar hoe de Esten leerlingen wijzer zijn gaan maken over online veiligheid, na de massale cyberaanvallen op het land in 2007. Of neem de rol van techbedrijven bij het programmeeronderwijs in Engeland. Ik houd vooral de Scandinavische landen in de gaten. Zo vind ik het inspirerend hoe in Denemarken de lerarenopleiding het voortouw kan nemen in de ontwikkeling van nieuwe, voor scholen en opleidingen relevante expertise.

Ook in Nederland is het nodig om de uitwisseling van deskundigheid tussen scholen en lerarenopleidingen te versterken.”

Jos: “In buitenlandse curricula zijn onderdelen van digitale geletterdheid te vinden die als voorbeeld kunnen dienen voor Nederland. Maar Nederland heeft net zoals andere landen een specifieke context en bijbehorende uitdagingen met betrekking tot digitale geletterdheid. Het ontbreken van kerndoelen voor digitale geletterdheid in Nederland is een groot gemis, maar daar komt binnenkort verandering in.”

Anika: “In veel andere landen is digitale geletterdheid al een verplicht onderdeel van het curriculum. Scandinavië, Engeland en Singapore investeren flink in nationale programma’s op het gebied van digitale geletterdheid. Met de ontwikkeling van de kerndoelen voor digitale geletterdheid maakt Nederland nu ook een belangrijke stap. Door digitale geletterdheid als verplicht onderdeel in het Nederlandse onderwijs op te nemen, worden leerlingen zo goed mogelijk voorbereid op een maatschappij waarin digitale technologie een integraal onderdeel van de maatschappij is.” /

Digitale geletterdheid in het curriculum voor po en so

In het onderwijs is al op verschillende manieren en zeer uiteenlopend aandacht voor kennis over digitale technologie en digitale vaardigheden. Dat krijgt nu ook een wettelijk kader. Met de ontwikkeling van eigen kerndoelen wordt digitale geletterdheid voor het eerst als leergebied opgenomen in het landelijk curriculum voor het primair onderwijs, de onderbouw voortgezet onderwijs en het (voortgezet) gespecialiseerd onderwijs.

De kerndoelen geven straks duidelijkheid aan het onderwijsveld over de kern van digitale geletterdheid in termen van kennis, vaardigheden en houdingen. Hierdoor krijgen scholen duidelijkheid over hoe ze digitale geletterdheid op een voor hen passende wijze een plek in hun onderwijs kunnen geven. SLO ontwikkelt samen met de onderwijssector de kerndoelen digitale geletterdheid. Hiervoor hebben we een kerndoelenteam samengesteld van leraren en vakexperts uit po en vo, curriculumexperts en een procesregisseur. Het ontwikkelen van de kerndoelen gebeurt in vijf stappen. Aan het einde van elke stap levert het team een tussenproduct op.

Het kerndoelenteam wordt bijgestaan door een advieskring met vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij onderwijs in digitale geletterdheid, zoals vakverenigingen, lerarenopleidingen, (vak)netwerken/steunpunten, of voor digitale geletterdheid relevante maatschappelijke organisaties. De advieskring geeft het kerndoelenteam feedback op de tussenproducten door ze voor te leggen aan haar achterban. Ook leerlingen worden geraadpleegd bij de ontwikkeling van de kerndoelen.

Meer informatie?

Ga voor meer informatie over de actualisatie van de kerndoelen naar actualisatiekerndoelen.nl/digitalegeletterdheid en meld je aan voor onze automatische nieuwsupdates.

